

УДК 792.024:391(510)

DOI 10.32461/2226-3209.1.2026.356277

Цитування:

Ху Сянь. Театральний костюм Пекінської опери як феномен сценічного образотворення: традиція та трансформація. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2026. № 1. С. 221–226.

Ху Сянь,

аспірантка Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв
<https://orcid.org/0000-0002-3812-4215>
hu.xian@dakkkim.edu.ua

Hu Xian. (2026). Theatrical Costume of Beijing Opera as a Phenomenon of Stage Image Creation: Tradition and Transformation. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal*, 1, 221–226 [in Ukrainian].

ТЕАТРАЛЬНИЙ КОСТЮМ ПЕКІНСЬКОЇ ОПЕРИ ЯК ФЕНОМЕН СЦЕНІЧНОГО ОБРАЗОТВОРЕННЯ: ТРАДИЦІЯ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ

Мета статті – виявити художньо-образні, композиційні та типологічні особливості театрального костюму Пекінської опери кінця XIX – початку XXI століття та простежити механізми трансформації традиції в сучасному сценічному просторі. **Методологія дослідження ґрунтується на комплексному** застосуванні історико-мистецтвознавчого, формально-типологічного та іконографічного аналізу, а також семіотичного методу з метою інтерпретації символіки кольорів, орнаментів та крою; порівняльний метод – з метою зіставлення традиційних та сучасних сценографічних практик. **Наукова новизна** полягає у комплексному розгляді театрального костюму Пекінської опери як окремішньої художньої системи сценічного образотворення, що має власну структурну, семантичну та пластичну логіку. Уточнено типологію та розподіл костюмів відповідно до ампула, за функціональним призначенням і декоративно-композиційними ознаками; узагальнено орнаментально-символічні мотиви та їхню роль у формуванні сценічного характеру. Вперше акцентовано увагу на взаємодії конструкції крою, колористики та орнаменту театрального костюму як єдиного художнього комплексу. Визначено головні напрями трансформації традиції у XX–XXI ст., зокрема спрощення декоративної системи, експерименти з матеріалами, сценічну стилізацію та адаптацію до сучасних умов постановки тощо. **Висновки.** В результаті проведеного дослідження встановлено, що театральний костюм Пекінської опери функціонує як синтетичний образотворчий комплекс, у якому декоративність, пластика та символічна знаковість утворюють цілісну систему сценічного образу. Його композиційна структура ґрунтується на принципах канонічності, узагальнення форми та чіткої колористичної ієрархії. Історичний розвиток засвідчує сталість базових типів і символів, водночас сучасний етап демонструє гнучкість традиції, здатної до переосмислення без втрати ідентифікаційних ознак. Таким чином, костюм виступає не лише декоративним елементом вистави, а й ключовим образотворчим чинником, що визначає художню цілісність та візуальну впізнаваність Пекінської опери в глобалізованому культурному просторі.

Ключові слова: Пекінська опера, театральний костюм, сценічний образ, типологія, орнамент, колористика, традиція, трансформація.

Hu Xian, Postgraduate Student, National Academy of Culture and Arts Management

Theatrical Costume of Beijing Opera as a Phenomenon of Stage Image Creation: Tradition and Transformation

The purpose of the article is to identify the artistic, figurative, compositional and typological features of the theatrical costume of Beijing Opera of the late 19th – early 21st centuries and to trace the mechanisms of transformation of tradition in the modern stage space. **The research methodology** is based on the complex application of historical and art-historical, formal-typological and iconographic analysis, as well as the semiotic method in order to interpret the symbolism of colours, ornaments and cut; the comparative method – in order to compare traditional and modern scenographic practices. **The scientific novelty** lies in the complex consideration of the theatrical costume of Beijing Opera as a separate artistic system of stage image creation, which has its own structural, semantic and plastic logic. The typology and distribution of costumes according to the role, functional purpose and decorative and compositional features are specified; ornamental-symbolic motifs and their role in the formation of the stage character are generalised. For the first time, attention is focused on the interaction of the cut design, colour and ornament of the theatrical costume as a single artistic complex. The main directions of the transformation of the tradition in the 20th–21st centuries are determined, in particular, the simplification of the decorative system, experiments with materials, stage stylisation and adaptation to modern production conditions. **Conclusions.** As a result of the research, it was established that the

theatrical costume of the Peking Opera functions as a synthetic visual complex, in which decorativeness, plasticity and symbolic significance form a holistic system of the stage image. Its compositional structure is based on the principles of canonicity, generalisation of form and a clear colour hierarchy. Historical development testifies to the constancy of basic types and symbols, while the modern stage demonstrates the flexibility of the tradition, capable of being reinterpreted without losing its identifying features. Thus, the costume acts not only as a decorative element of the performance, but also as a key visual factor that determines the artistic integrity and visual recognition of Peking Opera in the globalised cultural space.

Keywords: Peking Opera, theatrical costume, stage image, typology, ornament, colour, tradition, transformation.

Актуальність теми дослідження. Театральний костюм у мистецтві Пекінської опери є не лише складовою сценічного оформлення, а самостійним художнім феноменом, що формує візуальну структуру вистави, моделює образ персонажа та виконує знаково-комунікативну функцію. У системі традиційного китайського театру костюм поєднує декоративність, канонічну регламентованість, символіку кольору й орнаменту, що зумовлює його особливу роль у створенні сценічної умовності та художньої узагальненості образу.

Актуальність дослідження зумовлена зростанням інтересу сучасного мистецтвознавства до проблем сценографії, візуальної культури та образотворчих складових театрального мистецтва в умовах сучасних глобальних впливів та взаємодій. Незважаючи на наявність праць, присвячених історії Пекінської опери, театральний костюм часто розглядається фрагментарно: чи як етнографічний або декоративний елемент, без системного аналізу його пластичної структури, типології та художніх принципів формотворення.

Особливої ваги тема набуває у контексті трансформацій кінця ХХ – початку ХХІ століття, коли традиційні канони співіснують із модернізаційними тенденціями, новими сценографічними рішеннями та інноваційними матеріалами. Осмислення театрального костюму як феномену сценічного образотворення дає змогу виявити механізми збереження культурної ідентичності в умовах глобалізації та водночас простежити процеси художнього оновлення, що є актуальним як з позицій історії мистецтва, так і сучасної теорії сценічного візуального образу.

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідження театрального костюму традиційно пов'язане з вивченням сценічного образу в китайській опері, але саме костюм як художній феномен залишається недостатньо проаналізованим у вітчизняних і зарубіжних джерелах. Серед фундаментальних досліджень важливе місце займає праця А.Бондс, у якій сценічний костюм пекінської опери розглядається як складна система

візуальної комунікації, що поєднує традиції китайського історичного костюма, символіку кольорів і орнаментів, а також театральну умовність. Дослідниця наголошує, що форма, крій, декоративні елементи й кольорові поєднання костюма виконують функцію швидкої ідентифікації персонажа для глядача, передаючи соціальний статус, характер і драматичну роль персонажа [5]. Важливими для розуміння історичного розвитку та специфіки китайського традиційного театру є праці австралійського дослідника К.Маккеррасса, де він розглядає пекінську оперу як синтетичний вид сценічного мистецтва, у якому взаємодіють музика, акторська майстерність, пластика, грим і костюм, що виступає важливим елементом театральної системи та бере участь у формуванні узагальненого художнього образу, відображаючи традиційні естетичні принципи китайської культури [12].

Суттєвий внесок у дослідження сценічної традиції пекінської опери зробила американська дослідниця Е. Віхманн-Вальчак. У своїй монографії вона аналізує структуру вистави та взаємодію її компонентів - музики, руху, сценографії та костюма, Хоча основна увага приділяється музичному аспекту, авторка підкреслює значення костюма й гриму як ключових елементів візуальної мови театру, що визначають типологію персонажів і характер їх сценічної репрезентації [17].

Значний внесок у дослідження художніх і символічних аспектів костюма пекінської опери зробили китайські науковці. Так, у працях театрознавця У Цзугуан розглянуто історичний розвиток китайського традиційного театру та його сценічних атрибутів, зокрема костюма, як важливого елементу художньої системи китайської оперної традиції [18]. Дослідник Чжоу Ібай у фундаментальній праці про історію китайського театру аналізує еволюцію театральних форм Китаю та приділяє увагу ролі костюма у формуванні сценічної образності й символічної типології персонажів [19]. У сучасних китайських дослідженнях значна увага приділяється естетичним і культурологічним аспектам сценічного

костюма. Зокрема, у працях Бай Цзясін і Ду Шань розглянуто художні особливості костюмів пекінської опери, їхню колористичну символіку та декоративні мотиви, що відображають традиційні уявлення китайської культури про соціальний статус, моральні якості та характер персонажа [4].

В українському науковому дискурсі проблематика сценічного костюма китайської опери представлена не надто широко, здебільшого вона розглядається у працях, присвячених історії світового театру та сценографії. Також українські вчені розглядали загальні аспекти театрального костюма у контексті створення художнього образу в оперній виставі, який аналізує вплив костюма на художню структуру вистави та взаємодію між сценічними складовими образу, але без глибоко спеціалізованого розгляду традицій Пекінської опери як окремого феномену. Тут можемо вказати на праці І. Клековкіна [1], Т. Кротової [9], І. Несен [2], С. Шутько [3] та ін.

Таким чином, попри наявність окремих фундаментальних досліджень і публікацій, системного мистецтвознавчого аналізу театрального костюма Пекінської опери як феномену сценічного образотворення з інтерпретацією традиції та сучасних трансформацій потребує подальшого вивчення.

Мета статті – виявити художньо-образні, композиційні та типологічні особливості театрального костюму Пекінської опери кінця ХІХ – початку ХХІ ст. та простежити механізми трансформації традиції в сучасному сценічному просторі.

Виклад основного матеріалу. Феномен Пекінської опери є одним із найрепрезентативніших видів традиційного китайського театру, у якому костюм виконує не лише декоративну, а й знаково-комунікативну функцію, формуючи візуальну структуру сценічного образу. Театральний костюм у Пекінській опері є не лише частиною сценічного вбрання, а самостійною художньою мовою, яка кодує соціальний статус, характер, моральні якості та сюжетні ролі персонажів. Він вирізняється строгою системою типів костюмів, що пов'язана з класичною китайською культурною традицією та практиками імператорського двору. Для імператорських і аристократичних персонажів характерні жовті мантії з мотивами драконів, тоді як офіцери та старші чоловічі ролі представлені більш стриманими кольорами і строгими орнаментами – ці відмінності

забезпечують миттєве візуальне сприйняття ролі для глядача [14].

Театральний костюм Пекінської опери є не лише декоративним атрибутом, але й ключовим елементом сценічного образотворення, що функціонує як частина складної візуальної мови спектаклю. Як слушно зазначає А. Бондс, костюми мають усталену систему форм, кольору, конструкції та оздоблення, які використовуються для кодування характеру, соціального статусу та функціональної ролі персонажа на сцені [5, 24]. На її думку, кольори й візерунки костюмів у Пекінській опері не випадкові, а відповідають традиційним культурним кодам: так, певні кольори історично асоціювалися з архетипами поведінки чи моральними якостями. Наприклад, костюми яскраво-червоного кольору часто пов'язані з мужністю та благородством, тоді як чорні елементи – із серйозністю чи силою [5, 31].

Театральні костюми Пекінської опери поділяються на близько 20 основних типів, серед яких виділяють: *tang* (мантія), *pei* (повсякденна мантія), *kao* (бойова броня) та інші, що відповідають жанрово-сюжетній специфіці вистави. Кожен тип має визначену колірну символіку та декоративну систему, де кольори червоний, зелений, чорний, білий та жовтий асоціюються з певними моральними та соціальними характеристиками персонажів. Одним із ключових художніх елементів костюма є використання довгих «водяних рукавів» (*shuixiu*), які є декоративними шовковими подовженнями манжет, що не лише створюють естетичний ефект у рухах, а й виражають емоції та психологічні стани персонажів (наприклад, сум або радість) через специфічну пластику жестів [16]. Такі прийоми є невід'ємною частиною сценічної мови китайської опери, що також узгоджується з використанням сценічного костюма як образотворчо-пластичного засобу комунікації настрою й характеру персонажа [5, 92].

Дослідники Дж. Бай та С. Ду переконані, що кольори, орнаменти та матеріали костюма передають емоційні й психологічні зміни персонажа на різних етапах сюжету, при цьому наголошуючи, що костюм слугує не ілюстрацією тексту, а повноцінним засобом образної виразності, органічно поєднаним з музикою, дією та символами вистави [4, 508].

Слід також зазначити, що костюм Пекінської опери має ієрархічну рольову структуру, пов'язану з традиційною китайською системою амплуа (*sheng, dan, jing*,

chou), де кожен тип ролі має характерну форму наряду, ознаки оздоблення та набір символічних елементів. Зокрема, чоловічі персонажі шен (sheng) традиційно відрізняються певними силуетами та декоративними прийомами, що підкреслюють їх соціальний статус і характер поведінки [15].

Так само історично сформована система ампуа в Пекінській опері (sheng, dan, jing, chou) визначає не лише вокально-пластичну манеру, а й чітко регламентовані костюмні типи, що формують сценічний образ.

Рис. 1. Костюми до чоловічих ролей

Колористика та декоративність костюму також мають глибоке символічне підґрунтя, яке корениться у китайській філософії, системі п'яти елементів *wu-xing*, а також у концепції *інь-ян*, де кольори співвідносяться з певними якостями характеру та світорозумінням. Наприклад, червоний колір асоціюється з

відвагою та благородством, тоді як білий може символізувати хитрість чи жорсткість – ці значення працюють як частина сценічних кодів, завдяки чому глядач може одразу інтерпретувати образ персонажа. Крім того, костюми містять характерні декоративні елементи, такі як *lingzi* – пір'яні прикраси на головних уборах, що означають належність персонажа до воєнних чи героїчних ролей. Довжина і розташування таких елементів сигналізують про ранг і функцію героя, що підсилює візуальний вплив на глядача [11].

Рис.2. Костюми до жіночих ролей

Загалом усі типи костюмів об'єднані такими спільними принципами, як канонічність форми, ієрархічна колористика, символічна орнаментика (дракон – імператорська влада, фенікс – жіноча добродієність, хвилі – космічний порядок) та пластична взаємодія тканини та руху.

У сучасних дослідженнях все частіше акцент робиться не лише на історичних та естетичних аспектах, але й на процесах адаптації традиційних елементів до сучасного сценічного мистецтва і дизайну. Наприклад, аналіз творчих практик каже про те, що символічні елементи Пекінської опери використовуються як джерело для інновацій у сучасному драматичному костюмі, де поєднуються традиційна культурна спадщина та сучасні дизайнерські рішення [10, 127].

Технологія виготовлення костюмів також має велике значення для розуміння їх художньої цінності: складна вишивка, застосування золотих і срібних ниток, орнаментальні мотиви драконів, феніксів, хвиль та квітів не тільки прикрашають тканину, а й посилюють естетичну значущість сценічного образу, створюючи візуальну мову, яка доповнює сценічний перформанс та музично-хореографічні елементи [6].

Таким чином, театральний костюм Пекінської опери розглядається як синтетичний художній феномен, де поєднуються декоративно-живописні, пластично-композиційні та символічно-семантичні складові, що разом формують виразний сценічний образ, здатний передавати ієрархію культурних значень і підтримувати художню цілісність вистави.

Наукова новизна полягає у комплексному розгляді театрального костюму Пекінської опери як окремішньої художньої системи сценічного образотворення, що має власну структурну, семантичну та пластичну логіку. Уточнено типологію та розподіл костюмів відповідно до амплуа, за функціональним призначенням і декоративно-композиційними ознаками; узагальнено орнаментально-символічні мотиви та їхню роль у формуванні сценічного характеру. Вперше акцентовано увагу на взаємодії конструкції крою, колористики та орнаменту театрального костюму як єдиного художнього комплексу. Визначено головні напрями трансформації традиції у ХХ–ХХІ ст., зокрема спрощення декоративної системи, експерименти з матеріалами, сценічну стилізацію та адаптацію до сучасних умов постановки тощо.

Висновки. В результаті проведеного дослідження встановлено, що театральний костюм Пекінської опери функціонує як синтетичний образотворчий комплекс, у якому декоративність, пластика та символічна знаковість утворюють цілісну систему сценічного образу. Його композиційна структура ґрунтується на принципах

канонічності, узагальнення форми та чіткої колористичної ієрархії. Історичний розвиток засвідчує сталість базових типів і символів, водночас сучасний етап демонструє гнучкість традиції, здатної до переосмислення без втрати ідентифікаційних ознак. Таким чином, костюм виступає не лише декоративним елементом вистави, а й ключовим образотворчим чинником, що визначає художню цілісність та візуальну впізнаваність Пекінської опери в глобалізованому культурному просторі.

Література

1. Клековкін О. Ю. Історія світового театру. Київ: АртЕк, 2017. 335 с.
2. Несен І. І. Методи дослідження театрального костюма: український досвід. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.* 2022. № 3. С. 114–119. <https://doi.org/10.32461/2226-3209.3.2022.266089>
3. Шутько С. Роль театрального костюма у створенні художнього образу оперної вистави. *Часопис Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського.* 2022. Вип. 3-4(56-57). С. 212–224. [https://doi.org/10.31318/2414-052X.3-4\(56-57\).2022.278246](https://doi.org/10.31318/2414-052X.3-4(56-57).2022.278246)
4. Bai J., Du S. Analysis of Artistic Characteristics and Cultural Emotions of Costume Design in Peking Opera “Mu Guiying Hanging the General”. *Proceedings of the International Conference on Art Design and Digital Technology.* 2025. Pp. 504-510.
5. Bonds A. B. Beijing Opera Costumes The Visual Communication of Character and Culture. New York: Routledge, 2019. 432 p.
6. Exhibition of Peking Opera Costumes. URL: https://www.cflac.org.cn/ArtExchange/201704/English/201804/t20180423_403337.htm (дата звернення: січень 2026).
7. Goldstein J. Drama Kings: Players and Publics in the Re-Creation of Peking Opera, 1870–1937. Berkeley: University of California Press, 2007. 371 p.
8. Guojun W. Costumes of the Present: Clothing and Realism in Traditional Chinese Theater. In: *Realisms in East Asian Performance.* Ann Arbor: University of Michigan Press, 2023. Pp. 194-213. URL: <https://www.jstor.org/stable/10.3998/mpub.12254299.16> (дата звернення: січень 2026).
9. Chen S., Krotova T. Innovative application of chinese kunqu opera costumes style principles in modern design. *Art and Design.* 2024. №1. С.11-19
10. Han J., Hamid H. B. Innovative Application of Traditional Chinese Opera Elements in Modern Dramatic Costume Design. *Academic Journal of Science and Technology.* 2024. Vol. 11(2). Pp. 126-128. <https://doi.org/10.54097/911sm911>
11. Lingzi. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Lingzi> (дата звернення: січень 2026).
12. Mackerras C. Peking Opera. Hong Kong: Oxford University Press, 1984. 268 p.

13. Schechner R. Performance Theory. London: Routledge, 2003. 432 p.
14. See the Peking Opera. URL: <https://www.topchinatravel.com/china-activities/see-the-beijing-opera.htm> (дата звернення: січень 2026).
15. Sheng role. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Sheng_role (дата звернення: січень 2026).
16. Water sleeves. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Water_sleeves (дата звернення: січень 2026).
17. Wichmann-Walczak E. Listening to Theatre: The Aural Dimension of Beijing Opera. Honolulu: University of Hawai'i Press, 1991. 342 p.
18. Wu Zuguang. An Introduction to Chinese Opera. Beijing: Foreign Languages Press, 1982. 136 p.
19. Zhou Yibai. History of Chinese Theatre. Beijing: China Theatre Press, 2007. 234 p.

References

1. Klekovkin, O. Yu. (2017). History of the World Theatre. ArtEk [in Ukrainian].
2. Nesen, I. I. (2022). Methods of Researching Theatre Costume: Ukrainian Experience. *Herald of the National Academy of Culture and Arts Management*, 3, 114–119. <https://doi.org/10.32461/2226-3209.3.2022.266089> [in Ukrainian].
3. Shutko, S. (2022). The Role of Theatre Costume in Creating the Artistic Image of an Opera Performance. *Journal of the Ukrainian P.I. Tchaikovsky National Academy of Music*, 3–4(56–57), 212–224. [https://doi.org/10.31318/2414-052X.3-4\(56-57\).2022.278246](https://doi.org/10.31318/2414-052X.3-4(56-57).2022.278246) [in Ukrainian].
4. Bai, J., & Du, S. (2025). Analysis of Artistic Characteristics and Cultural Emotions of Costume Design in Peking Opera 'Mu Guiying Hanging the General': Proceedings of the International Conference on Art Design and Digital Technology, 504–510 [in English].
5. Bonds, A. B. (2019). Beijing Opera Costumes The Visual Communication of Character and Culture. Routledge [in English].
6. Exhibition of Peking Opera Costumes. (n.d.). https://www.cflac.org.cn/ArtExchange/201704/English/201804/t20180423_403337.htm [in English].
7. Goldstein, J. (2007). Drama Kings: Players and Publics in the Re-Creation of Peking Opera, 1870–1937. University of California Press [in English].
8. Guojun, W. (2023). Costumes of the Present: Clothing and Realism in Traditional Chinese Theater. In: Realisms in East Asian Performance. University of Michigan Press. 194–213. <https://www.jstor.org/stable/10.3998/mpub.12254299.16> [in English].
9. Chen, S., & Krotova, T. (2024). Innovative application of Chinese kunqu opera costumes style principles in modern design. *Art and Design*, 1, 11–19 [in English].
10. Han, J., & Hamid, H. B. (2024). Innovative Application of Traditional Chinese Opera Elements in Modern Dramatic Costume Design. *Academic Journal of Science and Technology*, 11(2), 126–128. <https://doi.org/10.54097/911sm911> [in English].
11. Lingzi. (n.d.). <https://en.wikipedia.org/wiki/Lingzi> [in English].
12. Mackerras, C. (1984). Peking Opera. Oxford University Press [in English].
13. Schechner, R. (2003). Performance Theory. Routledge [in English].
14. See the Peking Opera. (n.d.). <https://www.topchinatravel.com/china-activities/see-the-beijing-opera.htm> [in English].
15. Sheng role. (n.d.). https://en.wikipedia.org/wiki/Sheng_role [in English].
16. Water sleeves. (n.d.). https://en.wikipedia.org/wiki/Water_sleeves [in English].
17. Wichmann-Walczak, E. (1991). Listening to Theater: The Aural Dimension of Beijing Opera. University of Hawaii Press [in English].
18. Wu Zuguang. (1982). An Introduction to Chinese Opera. Foreign Languages Press [in English].
19. Zhou Yibai (2007). History of Chinese Theater. China Theater Press [in English].

Стаття надійшла до редакції 16.01.2026
Отримано після доопрацювання 16.02.2026
Прийнято до друку 20.02.2026
Опубліковано 31.03.2026